

UNIVERSITY OF CAMBRIDGE INTERNATIONAL EXAMINATIONS
International General Certificate of Secondary Education

FIRST LANGUAGE TURKISH

0513/02

Paper 2 Reading and Directed Writing

May/June 2006

Additional Materials: Answer Booklet/Paper

2 hours 15 minutes

READ THESE INSTRUCTIONS FIRST

If you have been given an Answer Booklet, follow the instructions on the front cover of the Booklet.
Write your Centre number, candidate number and name on all the work you hand in.
Write in dark blue or black pen on both sides of the paper.
Do not use staples, paper clips, highlighters, glue or correction fluid.

Answer **all** questions.
At the end of the examination, fasten all your work securely together.
The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.

1. Bölüm

Metin A ve B'yi dikkatle okuyup 1. ve 2. soruyu cevaplayınız.

Metin A**DÜNYADA SU BİTMİYOR AMA**

Evet su bitmiyor ama onu paylaşan insan sayısı sürekli olarak artıyor. Yani herkesin payına düşen su giderek azalıyor.

Ayrıca kentsel ve sanayi kökenli atıklar ve hızlanan nüfus artışına karşın azalan tarım topraklarında birim alandan alınacak ürün miktarını artırmak amacıyla bilinçsizce kullanılan gübre ve ilaçlar, yer altı ve yer üstü su kaynaklarını kirleterek kullanılabilir su miktarını giderek azaltmaktadır.

Yeryüzünde pek çok akarsu bir ülkede doğup başka bir ülkeye/ülkelere geçtiği için "sınır-aşan su", bazıları da yer yer iki ülke arasındaki sınır boyunca aktığı için "sınır-oluşturan su" olarak nitelendirilir. Kullanılabilir suyun giderek azalması, çok uluslu akarsuları paylaşan ülkeler arasında ciddi sorunlara yol açabilmektedir.

Ne yazık ki su sorununu çözenin her duruma uyan ortak bir reçetesi yok. Selleri önleyip içme ve sulama suyu sağlamak ve enerji elde etmek için yapılan barajlar bile iklimi ve ekolojiyi olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durumda su ile ilgili konularda atılacak adımlarda ülkeler iş birliği yapmalı, uluslararası düzeyde çalışacak kurumlarla soruna küresel olarak bakan **nâzım*** planlar yapılmalı ve tüm toplumların suyu kullanma bilincini artıracak etkinlikler bir an önce hayata geçirilmelidir.

Aşağıdakiler suyun problem olduğu durumlara bir kaç örnektir:

- Ganj Nehrinin sularının azalması ve arıtmadan nehre verilen kanalizasyon ve kimyasal atıklarla kirlenmesi nedeniyle büyük bir nüfus yoğunluğuna sahip bölge tehlike altında.
- Çin'deki Sarı Nehir, sularının kirlenmesinin yanı sıra sanayi ve tarım sektöründeki aşırı kullanım nedeniyle kurumak üzere.
- Nil Nehri, sulama ve enerji üretimi amaçlı aşırı kullanım nedeniyle giderek zayıflıyor. Mısır, Etopya ve Sudan'da nüfus bu hızla artmaya devam ederse Nil'e çok bağımlı olan bu üç ülke, suyu en iyi şekilde kullanabilmek ve adil paylaşabilmek için muhakkak iş birliği yapmak zorundalar.
- Avrupa'da yer altı su kaynakları ölçsüz bir şekilde kullanılıyor.
- ABD'deki tarım arazisinin beşte birini sulayan Ogallala Aquifer yeraltı kaynağı aşırı pompalama nedeniyle giderek kuruyor.
- Zengin ülkelerdeki insanlar fakir ülkelerin vatandaşlarına göre 10 kat daha fazla su tüketiyorlar. Ancak dünya nüfusunun beşte ikisi su sıkıntısı çekiyor ve oralarda hastane yataklarının yarısı bu nedenle ortaya çıkan hastalıklardan yatan hastalarla doluyor.

Evet dünyamızın su kaynaklarını artıramayız ama biz suyu kullanma biçimimizi değiştirebiliriz.

Günümüzde kullanılabilen suyun % 70'i tarımda, % 22'si endüstride kullanılıyor. Geri kalan % 8'ni de biz evlerimizde, ofislerimizde kullanıyoruz.

Tarımda damlatmalı sulama, düşük basınçlı fiskiyeler, hatta yağmur suyunu tutmak için basit toprak setler gibi önlemlerle su kullanımında tasarruf yapmak mümkün.

Endüstri zaten maliyeti düşürmek için masrafları kısma yoluna gider. Eğer su harcamalarından kesmek mümkünse kesecektir.

Ve biz! “**Ben neyi değiştirebilirim?**” diyorsanız şu anda çok popüler olan yeni ürünlerin günlerinden öncesini hatırlamak gerek. Herkesin her şeyi çöplüğe attığı günleri. 20 yıl önceki zamanda artık birçoğumuz kullanılmış gazetelerin, plastik kapların yeniden değerlendirilmesini sağlıyoruz. Kullandığımız birçok ürün de yine bunlardan yapılmış, yani eskiden çöp dediğimiz şeylerden. Şimdi de, tıraş olurken, diş fırçalarken musluğu kapamak, küvet yerine duşu tercih etmek, arabayı hortumla değil kovaya doldurulmuş suyla yıkamak gibi alışkanlıklarımızda yapacağımız küçük değişikliklerle su tüketimimizi azaltabiliriz. Her birimizin getireceği tasarrufu dünya nüfusunun yarısıyla bile çarpınca çok şeyi değiştirebileceğimiz ortada. Evde, ofiste, bahçede yani her yerde yapabileceğimiz şeyler var.

Ayrıca her birimiz sivil toplum örgütleri yoluyla yerel yönetimleri ve hükümetleri daha doğru su, çevre ve toprak yönetimi yapmaya zorlayabiliriz.

Dünyanın su kaynaklarının sınırlı olması hayatın gereksinim duyduğu başka şeylerin de sınırlı olması sonucunu getiriyor. Örneğin Çin’de bir ton buğday yetiştirmek için bin ton su kullanılıyor. Su kaynaklarımıza göre yaşamayı öğrenemezsek yalnızca susuz değil aç da kalacağız.

Tüketimin bir ekonomik hedef değil de hayatta kalmanın aracı olarak görüldüğü bir dünyada hepimize yetecek kadar su bulabiliriz.

***nâzım:** Düzenleyen, düzene koyan.

Metin B

Su ve Hayat

Hangi gıda ağırlığının % 60-70’ini oluşturur ve sağlıklı ve hayatta olmak bakımından oksijenden sonra en önemli ikinci şeydir? Bildiğimiz su.

Suya neden ihtiyacımız var? Bir kere hayat suda başlamış ve hala bir sürü organizmanın yaşamı suda devam ediyor. Suyun birçok özelliği nedeniyle bütün biyolojik reaksiyonlar ve hücredeki tüm kimyasal reaksiyonlar su ortamında meydana gelir. Örneğin su, kendi ısısını, kendisini çevreleyen ortamın ısısındaki oynamalara karşı iyi koruyabilir. Bu çok yararlı bir özelliktir çünkü biyolojik süreçlerin gerçekleşebileceği ısı kuşağı dardır ve birçok organizma büyük ısı değişikliklerini kaldıramaz.

Suyun ilginç, onu vazgeçilmez kılan özelliklerinden biri de soğuyup belli bir derecenin altına düştüğünde hacminin artıp, yoğunluğunun azalmasıdır. Bu, buzun suyun üstünde yüzebilmesi anlamına gelir. Ayrıca ısı düştüğünde düşük yoğunluklu soğuk su, daha yüksek yoğunluğu olan sıcak suyun üstüne çıkar ve böylece buz oluşumu suyun yüzünde başlar. Bu da tatlı su göllerinin dibinde yaşayan organizmaların donmaktan korunması anlamına gelir.

Su, canlı maddenin en önemli yapı taşıdır. Canlı hücrenin temel maddesi olan protoplazma, yağlar, karbonhidratlar, proteinler, tuzlar ve benzeri kimyasalların su içindeki çözeltisinden oluşur. Su, bu maddeleri taşıyan, birleştiren ve kimyasal olarak parçalayan bir solvent** işlevi görür. Hayvanlardaki kan ve bitkilerdeki öz suyu yoğunlukla sudur ve besinleri taşıyıp atıkları vücuttan çıkarır.

Kandaki su normalin %3 ünden fazla eksilirse böbrekler metabolizma artıklarını geçiremeyecek hale gelir. Karbonhidrat ve yağın tamamını, proteinin %50 sini kaybetmesine rağmen yaşamaya devam edebilen organizma, vücut suyunun % 20’sini kaybederse ölebilir.

Vücudumuza bolca sağlarsak bu doğal sıvı

- enerjimizi, konsantrasyonumuzu ve yaktığımız kalori sayısını artırır,
- çeşitli hastalıklardan korunmamızı sağlar,
- doğal bir iştah kesici olduğu ve yağ metabolizmasını uyardığı için kilo verme kolaylaştırır,
- kasların gücünü korumasına yardımcı olur,
- sindirim ve bağırsak işlevlerine katkıda bulunur,
- eklemlerin kayganlığını sağlar ve organlara yastık görevi yapar,
- vücut ısısının denetlenmesinde görev alır,
- ciğerlerimizin oksijen alıp karbondioksit vermesine yardım eder.

Kısacası vücutta susuz gerçekleşebilen hemen hemen hiçbir şey yoktur. Su yüzde yüz doğal, kalorisiz, yağsız ve kolesterolsüzdür. Öyleyse şerefimize için;

- günde en az 8 bardak,
- sıcak bir iklimde yaşıyor ya da çok egzersiz yapıyorsanız daha çok,
- ideal kilonuzu geçen her 11 kilo için bir bardak daha fazla,
- düzenli olarak ve bir seferde değil bütün güne yayarak ve
- susamadan! Susamanız vücudunuzun zaten kısmen susuz kaldığını gösterir.

**** solvent: Maddeleri eritebilen**

- 1 **Metin A ve Metin B deki bilgilere göre** suyun önemini ve günümüzde suyun neden sorun olduğunu anlatan 200-250 sözcüklük bir özet yazınız. Yazınızda mümkün olduğunca kendi sözcüklerinizi kullanınız. [20]
- 2 Okulda Çevre Koruma Grubunun üyesi olduğunuzu varsayın. **Okul derginiz için**
 - suyun neden boşa harcanmaması gerektiğini,
 - ailelerin, okul idaresinin, öğrencilerin, yerel ve ülke düzeyinde yönetimlerin yapabileceği tasarruflarla ilgili önerilerinizi

anlatan 200-250 sözcüklük bir makale yazın. Yazınızda A ve B metinlerdeki bilgilerin yanı sıra kendi düşünce ve önerilerinizi kullanın. [20]

2. Bölüm

Aşağıda ÇEKÜL VAKFI internet sitesinden yapılan derlemeyi okuyup 3. soruyu cevaplayınız.

ÇEKÜL (ÇEVRE VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİ KORUMA VE TANITMA VAKFI) “7 BÖLGE 7 KENT” PROJESİ

Türkiye'nin 7 bölgesinden seçilen pilot noktalardan başlayıp, tüm ülkeye yayılması amaçlanan bu proje “Çevre ve Kültür Evi” olarak işlevlendirilecek bir tarihi yapının restorasyonu ile başlayıp sonra **sokak, mahalle ve kente, kentlerden havzaya, bölgeye ve ülke bütününe** yayılacak bir “koruma, değerlendirme ve yaşatma” eylemidir.

“7 Bölge 7 Kent” projesinin sistem öğeleri:

- Kentleri onları besleyen tarihi-doğal çevre ile birlikte plana kavuşturmak,
- **Çevre ve Kültür Evi**ni merkez kılmak,
- Projeyi “**İnsan**” malzemesinden soyutlamamak,
- Projeyi “**Eğitim**” (yaz okulları, eğitim paket programları vb.) ile desteklemek.

Bu doğrultuda Doğu Anadolu'da KEMALİYE, Güneydoğu Anadolu'da MİDYAT, Orta Anadolu'da TALAS, Kuzey Anadolu'da KASTAMONU, Güneybatı Anadolu'da AKSEKİ, Batı Anadolu'da BİRGİ ve Marmara bölgesinde MUDANYA'da yapılan çalışmalar şöylece özetlenebilir:

- Kentin en az bir mahallesinde niteliklerini koruyan bir geleneksel konutun onarılması ve **Çevre ve Kültür Evi** olarak kamunun ve sivil toplum örgütlerinin bu yapıları değerlendirmeleri,
- onarımların düzeyini yükseltmek için değişik dallarda usta yetiştirilmesi ve bunlara sağlıklı ortam sağlayacak atölyelerin kurulması,
- yöreye ait geleneksel sanatların niteliklerine uygun yaşatılması,
- **Yaz Okulu** çalışmalarıyla yörenin ayrıntılı olarak belgelenmesi, koruma amaçlı imar planlarının oluşturulması,
- bu birikimlerin çevre yerleşim birimlerine aktarılması ve bir “Doğal-Kültürel Havza” yaratacak koruma çabalarının yaygınlaştırılması,
- bu çabalara halkın katılımını sağlamak, onları kendi olanaklarıyla evlerini onarmaya ve/veya farklı işlevlerle değerlendirmeye yöneltmek,
- deneyimlerin yayınlarla geniş çevrelere ulaştırılması.

Bu çabaların sonuçları bölgelerini şimdiden etkilemiş, birçok komşu yerleşim birimi benzer uygulamaları başlatmıştır.

Gönüllü Katkıda Bulunmak İçin

- ÇEKÜL Temsilcilikleri ya da Çevre Kültür Evlerinin çeşitli ihtiyaçlarının sağlanması konusunda yardımcı olabilir,
- seçilen bölgelerin özel doğası ve kültürel kimliği bağlamında yapılacak eko-turizm ve tanıtım çalışmalarına destek verebilirsiniz.
- Bunların yanında, mesleğiniz, ilgi ya da uzmanlık alanınız doğrultusunda projenin çeşitli aşamalarında farklı biçimlerde sorumluluk alabilirsiniz.

Projeye ilgili ayrıntılı bilgi, destek ve gönüllü katılım için: 7bolge7kent@cekulvakfi.org.tr

3 ÇEKÜL'e 200-250 sözcüklük bir mektup yazın. Yukarıdaki bilgilerden yararlanarak mektubunuzda ÇEKÜL'ü kutlayıp

- ÇEKÜL'ün çalışmalarını neden beğendiğinizi
- arkadaşlarınızla birlikte ÇEKÜL'e ne şekilde destek verebileceğinizi

anlatın.

[20]

Permission to reproduce items where third-party owned material protected by copyright is included has been sought and cleared where possible. Every reasonable effort has been made by the publisher (UCLES) to trace copyright holders, but if any items requiring clearance have unwittingly been included, the publisher will be pleased to make amends at the earliest possible opportunity.

University of Cambridge International Examinations is part of the University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is itself a department of the University of Cambridge.